

LULA ANAGNOSTAKISOVÁ: VÍTĚZSTVÍ

z řečtiny přeložil Martin Surovčák

V následující ukázce pocházející ze hry *Vítězství* rozvíjí řecká dramatička Lula Anagnostakisová téma novodobé emigrace, která je v době ekonomické krize v Řecku víc než aktuální. Téměř s naturalistickou syrovostí vykresluje svět řeckých gastarbeiterů v Německu, kteří uvázli mezi nadějí na lepší živobytí na Západě a osudem cizinců, pro které se i samotné Řecko stalo cizinou.

Třetí výstup

STAŘENA – VASO – DČERKA – NIKOS

NIKOS: Továrna je vzhůru nohama. Někoho zabili a vyšetřujou to. (*Ticho.*) Pár jich sebrali a zatkli. Teď už neuteče nikdo bez papírů. Chytli za to i kontrolora.

STAŘENA: A co ty?

NIKOS: Přimluvil se za mě Gretin bratr a pustili mě. Ale jasně, že po mně chtěli údaje, adresu.

STAŘENA: Kdo to byl zač?

NIKOS: Ten mrtvej? Vyvážel suť. Zahlídl jsem ho tak jednou dvakrát z dálky. Nějakej novejš!

STAŘENA: Řek?

NIKOS: Jasně, jinak bych si ho nevšiml. Představ si, byl celý dny zahrabanej a teprve dneska ho vykopali bagrem.

STAŘENA: Asi nějaká nehoda.

NIKOS: Ne ne, byl ubodanej. Copak by kvůli tomu nadělali takovej humbuk, kdyby to byla nehoda? Ututlali by to. Jenomže tady hledaj svědky, rozumíš?

STAŘENA: Viděli tě u toho?

NIKOS (*zamyšleně*): Kdo jako? Já jsem nic neviděl. Všechno, co vám povídám, mám od jinejch.

STAŘENA: A proč jsi s tím šel za Gretiným bratrem?

NIKOS (*pořád stejně*): Snad si nemyslíš, že jsem za ním šel s prosíkem? Náhodou mě potkal v kavárně. Řekl mi: „Stalo se to a to, běž domů, ať se k tomu nepřipleteš. Nestarej se, kdyby potřebovali údaje a tak, zařídím to.“

VASO: Někd se tu stavil a hledal tě. Říkal, že máte schůzku.

NIKOS: A proč jsi mi to celou dobu neřekla?

VASO: Určitě se vrátí.

NIKOS: Jak vypadal? Proč jsi mu neřekla, aby počkal?

VASO: Netušila jsem, že je to tak důležitý.

NIKOS: Tak jak vypadal?

VASO: Ty ho neznáš?

NIKOS: Chci říct, byl světlej, tmavej, malej, vysokej? Chci vědět, jestli to byl ten, co měl přijít. Jeden kamarád. Vlastně Vlasisův kamarád.

VASO: Byl tmavej, nebyl ani vysokej ani malej. Měl s sebou i děcko.

NIKOS: Jaký děcko?

VASO: Mohlo mu bejt tak deset. Připadalo mi nějaký nemocný.

NIKOS: Aha. A co ti řekl? Proč mě hledal?

VASO: Neptala jsem se.

NIKOS: Byl to Řek?

VASO: Jo.

NIKOS: A nebyl z práce?

VASO: Ne. Říkal, že se vrátil z nějaký cesty a že ty už budeš vědět. Přijde a řekne ti to sám. Pojď sem, Niko...

NIKOS (*zamyšleně*): A pak ta blbá historka s kočkama. Mám strach, že se mi poslední dobou lidi vyhejbaj.

VASO: Pojď sem ke mně.

NIKOS: Nevím, co mě to poslední dobou chytlo. Každou chvíli jsem zmizel na parkoviště. Kousek tam, co dělám, je starý parkoviště a já se pokaždý sbalil a seděl tam sám. Něco ve mně vřelo, chtěl jsem bejt sám. Ptali se mě: „Kam jsi zase zmizel?“. Já jsem se vymlouval: „Šel jsem krmit kočky.“ Bral jsem si s sebou i igelitky, jako že jim nesu zbytky. Akorát jsem to moc nedomyslel, protože tady vůbec nejsou toulavý psi a kočky. Takže si asi budou myslet, že jsem si to vymyslel.

(Posadí se vedle, která ho obejmě.)

THYMIOS mi pořád cpal do hlavy – Dávej si pozor, aby tě Řekové nepodezírali, že to na tebe zase leze jako v Řecku, chtěj si z tebe zase dělat srandu. Víš, k Thymiosovi domů nechodí nikdo z nich, protože se boje, že má tuberu, a von má chudák astma.

(VASO *podává bratrovi cigaretu. Kouří spolu.*)

Svérázná řecká dramatička Lula Anagnostakisová se narodila v Soluni, kde prožila dětství poznamenané občanskou válkou. Později na soluňské univerzitě vystudovala práva, ale jak sama říká, advokacii se nikdy v životě nechtěla zabývat, protože nenašla zalíbení v naškrobeném světě soudních procesů. Jejím životním partnerem se stal známý řecký spisovatel Jorgos Chimonas a jejich syn Thanasis Chimonas se rovněž dal na spisovatelskou dráhu. Dlouholetou kariéru dramatičky odstartovala Anagnostakisová v roce 1965 trilogií *Město* (Πόλη), o dva roky později se dočkala inscenace na prknech Národního divadla tříaktovka *Přátelství* (Συναστροφία). Následovaly hry *Antonio čili Zpráva* (Αντόνιο ή Το μήνυμα, 1972), *Vítězství* (Νίκη, 1978), *Kazeta* (Η κασέτα, 1982), *Zvuk zbraně* (Ο ήχος του όπλου, 1987) a další. Dnes žije a působí v Aténách.

Víš, všichni žasli, že se budu ženit v kostele. Říkali mi: „Jseš blázen. Udělej civilní svatbu – vyzkoušej ji, a jestli se ti nebude zamlouvat, vrátíš se do Řecku a necháš to plavat.“

STAŘENA: Maj pravdu. Oženíš se s ní a už se jí nezbavíš.

VASO: Nikos bude mít svatbu v kostele s popem a se svědkem, v černém obleku. Jinak to nebude svatba, ale fraška. Nebo chceš, abysme byli lidem pro smích, aby řekli, že nejsme schopný udělat ani pořádnou svatbu?

STAŘENA: Neposlouchej ji, plácá nesmysly.

VASO: Já jsem se vdávala skoro ve čtyřiceti. A všichni sousedi na mě zírali s otevřenou hubou. Ani nepípli, pamatuješ?

STAŘENA: Jo, ale to bylo v Řecku, jenomže tady – co tady? Nejsme tu navěky. Až se vrátí, vezme si, jakou bude chtít, a bude pořádná svatba.

(VASO se postaví před ni.)

VASO: Nevrátíme se. Zapomeň už konečně na to.

STAŘENA: Neposlouchej ji.

VASO: Niko, tak řekni něco.

NIKOS: Zůstanu tady, mami. Líbí se mi tu.

STAŘENA: No jo, vždycky tě tahala za nos. A tys jí vždycky skočil na špek. Vytáhla tě ze školy.

NIKOS: Nechod' na mě s tou historkou se školou.

STAŘENA: Copak to ona tě nevytáhla ze školy?

NIKOS: Už s tím zase začínáš.

STAŘENA: No dobře, dobře, máš pravdu. Ale co pro tebe udělala? Dotáhla tě sem, abys lámal kameny.

NIKOS: Za tak krátkou dobu, co tu jsem, to nejsou špatný prachy.

STAŘENA: Jo, až na to, že jsi skončil u lopaty.

NIKOS: Už ani slovo. (*Ticho.*) Víš, že se na nic lepšího nehodím! Gretin bratr mi sežene nějakou dobrou flek, s papírama, a všechno bude v pohodě.

STAŘENA: Tak už i tebe si koupili.

NIKOS: V tom případě se nechala prodat i Vaso. Vzala si dědka, aby nás všechny živil.

STAŘENA: Aby nás živil? Ten chudej tuberák?

NIKOS: A jak to měla chudák asi vědět?

STAŘENA: Věděla to. Moc dobře věděla, že nemá ani vindru. Schválně si ho vzala. Aby nás všechny zničila.

VASO: Buď ticho, mami.

STAŘENA: Celej život jenom provokuje.

VASO: Snad jsme se na něčem dohodli.

STAŘENA: Nevím, na čem.

VASO: Jednou provždy jsme se dohodli. Ne před Nikosem.

STAŘENA: Tos přehnal, Vaso.

VASO: Já?

STAŘENA: Víím, proč jsi dohodla tuhle svatbu. Teď to víím. Je to pravda, už se nevrátíme zpátky. Budeš nás tu držet navěky.

VASO: No, a co? Máš snad co ztratit?

STAŘENA: Podvedla jsi mě. Ušilas na mě boudu, abys mě sem dotáhla. Tady umřu, tady u toho okna. Budu se dívat, jak bagry jedou na skládku. Chci vidět svého syna, rozumíš?

VASO: Rozhodni se. Buď Thanasis, nebo my.

STAŘENA (*choulí se*): To nemyslíš vážně?! Jak se mám sama vrátit? Byt jsi pronajala, věci prodala. Nemám ani halíř.

VASO: Mám toho v Řecku až po krk, rozumíš? Nechci se vrátit.

STAŘENA: A co budeš dělat tady? Jseš služka, abys věděla. Celej den uklízíš za kus chleba a vracíš se s oteklýma nohama, jenom abys ušetřila za cestu.

VASO: V Pireu jsem byla taky služka a v Aténách to samý. A měla jsem štěstí jenom na zlé lidi.

DCERKA: Mami, pamatuješ si ten vysokej dům vedle Královský zahrady?

VASO: Jo, pamatuju.

DCERKA: Šla jsem ti nahoru říct, že na nás čeká dole táta, a vyšla ven ta paní a vyhnala mě. Máš pravdu, byli to zlí lidi.

VASO: Miláčku, vyhnali tě, protože dcera tý paní měla meningitidu a oni to skrejvali.

DCERKA: Co je to?

VASO: Zlá nemoc. Na to se umírá.

DCERKA: Už jsem si vzpomněla. Přijeli jsme s tátou do Atén a autobus zastavil hned u zahrady. Táta čekal dole a poslal mě pro tebe. Pamatuješ? Pamatuješ si to?

(*Ticho.*)

VASO (*Trochu se vzdálí od ostatních, dívá se dopředu a mluví jako v nějakém zasněném monologu. Trochu se změní i osvětlení*): Když jí umřela dcera, položila mě ta ženská do její postele. Vrazila do mě, abych spadla do peřin. „Lehni si,“ řvala, „lehni si do jejích peřin, ty svině, svině, svině!“ a já jsem se snažila jí utéct. Protože venku bylo veselo. Lidi procházeli, zpívali, zvonily zvony. Chtěla jsem se taky podívat. A ona řvala: „Zavřete ty okna, je tu průvan a ty parchanti dole řvou. Polejte je horkou vodou, opaťte je!“

„Lehni si, ty svině, svině, svině!“ řvala a táhla mě za nohy. Uviděla jsem jenom vlajky a prapory. A když mě konečně nechala jít, silnice dole byla už prázdná. Jenom roztrhaný noviny a vajgle. Šla jsem se podívat, co tam zůstalo. Tam před bránou do zahrady zůstal ležet naznak nějaký starej precíkář. Ušlapali ho v zápalu běsu. A jeho peníze se válely po zemi.

NIKOS (*jde sám dopředu, jakoby zamyšleně*): Říkala jsi dítě... Ten, co ho za mnou posílá Vlasis, s sebou nikoho nemá. Řekl mi jasně: „Bude sám.“

VASO (*pokračuje jako předtím*): Tady jdu ráno ven a je tu klid. Nosím teplé boty a klobouk. Schovávám si obličej před mrazem. Nesvítí ti sluníčko do očí. Nevšímaj si tě lidi, co jdou kolem. Chodím kolem nasvícených obchodů a cukráren. A kolem zamřížovaných parků s důchodcema, kolem obrovských soch a zvonů – obejdu červenou zeď a pak už jsem u paní doma. (*Otočí se k babičce.*) Tý, co o ní říkáš, že jsem její služka.

DCERKA: Mami, říkalas, že mě tam jednou vezmeš, abych si hrála s její holčičkou.

VASO: Je slepá. Vždycky ji drží za ruku.

STAŘENA: Ta tě tak potřebuje. Říkals, že ten barák je hotovej palác.

VASO (*pořád stejně*): Jo, palác. Sotva projdu plotem, otevře se přede mnou jako palác. Bože, taková krása! Sednu si na práh a vidím celou tu nádheru. Zahradníková žena přiběhne a masíruje mi nohy, aby mi splasknul otok. Z balkonu na mě mává paní a vedle má slepou holčičku. Ale ty kytky...

NIKOS (*pořád to samé*): Thymios mi rval do hlavy: „Ať tě nepodezíraj, že máš zase záchvaty, to by byl konec. Budou se ti vyhejbat, jako bys měl lepru.“

VASO: Přestaň s těma blbostma!

NIKOS: Zajímalo by mě, jestli to ví ten člověk s tím děckem – chci říct, jestli mu to stihl Vlasis říct – ne, že by mě to nějak zajímalo, ale chtěl bych vědět, jak moc jsou ty dva propojený. Chápeš, týká se mě to. Chci říct, jestli o tom spolu mluvili, o mojí nemoci, tak...

(*Ticho.*)

VASO (*najednou*): Dost, Niko! Zejtra máš zasnuby. Nech to plavat. Zejtra vás vezmu do jedný hospody.

DCERKA: Jo, jo. Do tý s červenějma ubrusama. A objednáš mi smažený játra, co mi tak chutnají.

VASO: Choděj tam naši, ty, co si na to našetřej. Ty budou zírat...

DCERKA: A chci čokoládovej dort s hodně patrama.

VASO: Čokoládovej dort. A ty, ženichu, valčík a pivo s blondýnou! Ty prašivci puknou závistí, až tě uviděj v novejch šatech a v roláku. A teď něco uvidíš, ukážu ti dárek pro nevěstu (*vrhne se pro lesklý medailonek*), dáš jí ho tam, před nima, ať puknou závistí, somráci.

NIKOS: Kde jsi tohle našla?

VASO: Koupila jsem to.

NIKOS: Vypadá jako pravej, leskne se.

VASO: Taky že je pravej.

NIKOS: Kdes ho našla?

VASO: Ukradla jsem ho.

NIKOS: Kecáš, že jo?

VASO: Ukradla jsem ho.

STAŘENA: Cos to řekla?

VASO: Ukradla jsem ho v tom baráku, kde pracuju.

DCERKA: Já, něco takovýho jsem ještě nikdy neviděla. To uprostřed je červený?

VASO: Oranžový. Asi to bude drahokam.

NIKOS: A tohleto zase vypadá jak diamanty.

VASO: Taky že to jsou diamanty. Říkám ti, že je pravej.

STAŘENA: Tak to teda ne.

VASO: Vzala jsem to tý ženský ze šperků.

DCERKA: Okradla jsi tu hodnou paní, jak říkáš?

VASO: No jasně, proč ne?

DCERKA: Kdybys ji o něj poprosila, třeba by ti ho dala.

VASO: Vypadám snad jako nějaká žebračka? Sama jsem si ho vzala.

STAŘENA: Takže se z tebe stala zlodějka?

VASO: Vrazi a zloději, proč ne. My můžem všecko.

STAŘENA: Lžeš, to nejde.

VASO: Že lžu? Podívej, jak se leskne.

STAŘENA: Jí snad úplně přescočilo?! Řekni jí něco!

VASO: Mlč, Niko, nic neříkej. Je to dárek ode mě. Chystala jsem to překvapení celej měsíc.

STAŘENA: Chytnou nás. Úplně jí přescočilo.

VASO: Tihle? Ani to nenahlásí. A i kdyby nás hledali, tady nás nenajdou. Jasně, že tam už víckrát nepůjdu. Konec se zahradou s balkóny. Konec s paní, to vám povídám!

STAŘENA: Bože můj, tohle že je moje dítě? To já jsem ji porodila?

VASO: Nikdy jsi v sobě neměla ani za mák hrdosti.

STAŘENA: Povedou nás odsud v poutech.

VASO: Tak ať v poutech, nemáš žádnou hrdost.

STAŘENA: Jestli je to pravda – a ty jsi toho schopná – je s náma ámen.

VASO: Vem si ho, Niko. Chci, abys dal svojí ženě královskéj dar!

STAŘENA: Dej to sem!

VASO: Ne.

STAŘENA: Celá se třesu. Je mi z toho špatně.

VASO: V Řecku ses taky pořád třásla. Nemáš v sobě kouska hrdosti. Ani na Thanasise nejsi hrdá.

STAŘENA: A copak jsi mě někdy nechala bejt na něho hrdá? Pro tebe byl vždycky jenom vrah.

VASO: No a co? Provokovalas mě, tak jsem to říkala.

STAŘENA (*zhroutí se*): Vrah... vrah...

VASO: Nemyslela jsem to tak.

STAŘENA (*k Nikosovi*): Tak řekni jí něco, udělej něco. Řekni jí, ať to vrátí.

VASO: Tohle říkáš Nikosovi?

STAŘENA: Najde se nějaký způsob. Vrátiš ho tam, kam patří.

VASO: Tohle říkáš Nikosovi? Mami, víš ty vůbec, co to je? Pořádně se podívej. Podívej, jak se třpytí. Ta barva. Oranžová. Svítí jak oranžovej lampión. Nic ti to slovo nepřipomíná? Oranžovej lampión.

STAŘENA: Co s ním?

VASO: Oranžovej lampión. (*Vezme Nikose a vleče ho před sebou jako štít.*) Jeho oranžovej lampión. Ten, o kterej tě prosil, aby mu ho vrátili, když onemocněl. Říkal, že s ním vidí svoje myšlenky.

STAŘENA: Jak to s tím souvisí? Budeš mi teď připomínat, co říkal, když dostal záchvat?

VASO: Ten, co tvrdil, že mu ho vyrvali kleštěma z hlavy.

STAŘENA: Povídám, co to má s tím co dělat? Teď už je mu dobře!

VASO: Mami, Nikos brečel a prosil tě, abys zařídila, aby mu vrátili to, co si myslel, že mu vzali odsud (*klepe si na hlavu*). Přivedli ho ze školy v záchvatu a on brečel a naříkal, neviděl, neslyšel, nechodil, padal k zemi, tolik brečel, mami! Záchranka ho táhla dozadu, dostal injekce, sousedi zírali a ty jsi mu nemohla nijak pomoci. Tady máš to oranžový světlo!

STAŘENA: Ne, neber to! Nedotýkej se toho! Jestli říká pravdu, hned teď půjdeme na vlak. Jinak nás Němci poženou do lochu! A jeho, co ho prej tak lituješ, strčej navždycky do blázince.

(*Úplné ticho.*)

NIKOS (*jde dopředu, zamýšlený*): Toho, co se stávil a sháněl se po mně, toho s tím děckem, poslal Vlasis, aby ublížili Thymiosovi... Podezřívaj ho z těch vražd v továrně. Myslej si, že je Thymios špión. (*Ticho.*) Umanuli si, že ho potrestaj. (*Ticho.*) A já mám bejt prostředník!

VASO (*najednou si sedne*): Je falešnej, koupila jsem ho za dvacet marek. (*ke stařeně*) Už ses uklidnila?

(*Krátká pauza.*)

NIKOS: Nikdy jim ho nevydám!

Tma.